

Třetí monotematické číslo odborného periodika *Studia Ethnologica Pragensia* (SEP)¹ je věnováno problematice trampingu jako svébytného kulturního fenoménu typického (především, ale nikoli výhradně) pro české země; fenoménu, který v těchto letech slaví sto let od svého vzniku. Záměrem dvojice editorů z odlišných, ale dlouhodobě úzce spolupracujících předních domácích etnologických pracovišť — Ústavu etnologie FF UK a Etnografického oddělení Historického muzea Národního muzea — bylo představit aktuální stav výzkumu trampingu pohledem domácí etnologie, která v rámci českých společenských věd disponuje historickým prvenstvím výraznějšího odborného zájmu o tento fenomén. Etnologický pohled, jakkoli z hlediska odborné specializace tohoto periodika klíčový, ale editoři čísla považují pro interpretaci tak bohatého, mnohovrstevnatého a komplikovaného fenoménu, jakým trampung nepochybně je, za potenciálně omezující. V tomto čísle SEP tak domácí etnologičtí badatelé spojili své síly jak se specialisty z příbuzných historických věd, tak zahraničními badateli, kteří se ve svých výzkumech problematiky trampingu tím či oním způsobem dotýkají.

Z těchto důvodů jsme uvítali výjimečnou příležitost publikovat studii významné francouzské antropoložky a folkloristky Véronique Champion-Vincentové *Native Americans as a source of wisdom. History and analysis of a contemporary mythology*, přehledovým způsobem shrnující fascinaci Evropanů jednou z nejsilnějších „mytologií“ souvisejících s „imaginárním Divokým západem“: údajnou moudrostí a ekologičností kultur původních obyvatel Amerik. Tato „mytologie“ představovala minimálně od počátku 19. století výrazný inspirační zdroj pro celou řadu hnutí a pop- a subkulturních apropriací prvků indiánských kultur, včetně českého trampingu. Druhou studii zahraničního badatele, nahlížející český trampung „zvnějšku“ (a to jak jazykově a kulturně, tak disciplinárně) a přinášející celou řadu inovativních náhledů na tuto problematiku, pak představuje text původem amerického antropologa Josepha Grima

1 *Studia Ethnologica Pragensia* přešla na formu monotematických čísel od druhého čísla svého sedmého ročníku v roce 2016 (*Studia Ethnologica Pragensia* 7, 2, 2016 Bulharsko (nejen) v etnologické perspektivě. Editor čísla Marek Jakoubek); v roce 2017 pak následovalo číslo věnované problematice evropské etnologie v domácím kontextu (*Studia Ethnologica Pragensia* 8, 1, 2017 *Evropská etnologie dnes*. Editoři čísla Petr Janeček a Karel Šima).

Feinberga *The uncivilized society of Czechoslovak tramps. An exploration in proletarian fantasy*. Feinbergův text tematizuje vztah (údajně) programově nepolitického trampingu ke konceptu občanské společnosti a zajímavým způsobem problematizuje vnímání tohoto fenoménu badatelskou optikou stojící na pomezí sociokulturní antropologie a sociální teorie. Podobně kritickým způsobem pak postupuje následný text českého historika Jana Randáka *Jak psát dějiny trampingu?*; stejně jako většina textů v tomto čísle interpretuje trampské „dějiny“ badatelskou optikou a nabízí celou řadu zajímavých postřehů týkajících se této komplikované problematiky, poznamenané mimo jiné napětím mezi nativní perspektivou samotných trampů a badatelskou perspektivou jeho výzkumníků, vysledovatelným i v dalších prezentovaných textech. Dějinám nikoli trampingu, ale badatelského zájmu o něj, se věnuje studie etnologa Karla Altmana *Výzkum trampingu na etnologických pracovištích v českých zemích od 80. let 20. století*, přinášející přehledové shrnutí vědeckého studia trampingu ze strany disciplíny, která se mu v českém prostředí věnovala z humanitních a sociálních věd zřejmě nejvýrazněji. Exkurzem do historie, tentokrát ale trampingu samotného, je pak text etnologa Jiřího Smlsala *Kamarádi, astracháni a padouři. Re-prezentace trampingu v časopise Tramp*, zabývající se interpretací vnitřní kulturní dynamiky významné části prvorepublikového trampského hnutí.² Ta je doplněna o *Seznam osad zmíněných v časopise Tramp*, přinášející cenný pramenný materiál pro budoucí výzkum dějin trampingu. Naopak současnými podobami trampingu — a jejich svěbytnými interakcemi se specifickým „palimpsestem“ krajiny Nížkého Jeseníku — se zabývá výzkumná sonda ekologa a didaktika Jiřího Kupky a etnologa Jana Pohunka *Krajina po těžbě břidlice očima trampů a táborníků aneb o brownfeldech jinak (Nížký Jeseník)*.

Soudobý stav trampingu reflektuje i studie Markéty Jozové *Současné trampské osady a campy*, prezentovaná v sekci *Ze studentských prací* (nově zavedené v minulém čísle SEP), která komparativním způsobem srovnává specifika různých podob trampingu v současných Čechách.

Sekce *Materiály* pak přináší dosud nepublikovaný, unikátní a pro výzkum trampingu neopominutelný text, který zajímavým způsobem komunikuje s celou řadou studií tohoto čísla. Tímto textem je *Nedokončený rukopis Gézy Včeličky o dějinách trampingu*, který edičně připravil a fundovaným průvodním slovem doplnil historik Jan Krško. Povahu určitého pracovního zhodnocení dostupné odborné literatury má pak *Výběrová komentovaná bibliografie k dějinám trampingu* z pera Jana Pohunka, která představuje neopominutelné první nasměrování pro všechny, kteří by se chtěli v budoucnu výzkumu trampingu seriózně věnovat. Podobnou informační povahu má i dvojice průvodců po významných muzejních fondech a sbírkách dokumentujících trampskou kolektivní paměť od stejného autora. Vysokou pramennou hodnotu má i text Petra Náhlíka *Trampský samizdat*, seznamující s vydavatelskou činností československých trampů v druhé polovině 20. století.

2 Text vychází z autorovy bakalářské práce obhájené na Ústavu etnologie FF UK, která obdržela *Studentskou cenu České národopisné společnosti* za rok 2016 v kategorii *Nejlepší bakalářská práce* (Smlsal, J. 2016. *Rudý les. Časopis Tramp 1929–1931*. Bakalářská práce FF UK. Vedoucí práce Petr Janeček).

Téměř výhradně trampingu je věnována i sekce *Zprávy*, přinášející informace o aktuálních badatelských projektech a konferencích spojených s touto problematikou, a do značné míry i sekce *Recenze*, zaměřená na kritické zhodnocení etnologické odborné literatury, která se zabývá fenomény různými způsoby trampingu blízkými. Závěrečná sekce *Rozhovor* je pak věnována slovenskému etnologu Arne Mannovi, který se trampingu jako předmětu badatelského zájmu věnoval v kontextu československé etnografie a folkloristiky jako první.

Toto tematické číslo SEP představuje jeden z prvních souborných odborných textů periodické povahy věnovaných výhradně problematice trampingu.³ Z pohledu editorů tak jeho význam přesahuje úzký oborový rámec etnologie a příbuzných věd, a jistě si — z celé řady příčin — najde své čtenáře i mezi širší veřejností, a samozřejmě i trampy samotnými. Mnohé teze prezentované ve výše zmíněných studiích budou, jak jsou si editoři dobře vědomi, zcela jistě vzbuzovat potenciální kontroverze a polemické reakce. Ty jsou samozřejmě očekávány a vítány. Část autorů publikujících v tomto čísle SEP má totiž navíc i osobní, aktérskou zkušenost s trampinkem jako způsobem trávení volného času a životním stylem, a jejich reflektovaná badatelská pozice mezi etickým pohledem a emickou zkušeností jistě dokáže svébytným způsobem vyvážit dynamiku, kterou již v roce 1967 naznačil muzikolog Lubomír Dorůžka k úvodu ke slavné knize *Kronika trampské písničky*:

Kronikářskou zásadou prý má být, psát „bez hněvu a zaujetí“, ale cožpak takhle můžete psát o něčem, co je — nebo bylo — součástí vašeho života? Trampskou píseň by jistě bylo možné také podrobit důkladnému hudebnímu rozboru, zjišťovat odkud čerpala, jak se v ní odráželo samouctví jejich autorů nebo naopak zase jejich praktické znalosti kytarové techniky i schopnosti a návyků prostých zpěváků z osadních sborečků. Bylo by možné analyzovat básnickou nebo třeba také jen veršotepeckou a rýmovančskou úroveň jejich textů. (...)

Trampská písnička není prostě hudební žánr — je to spíše zvláštní, daleko složitější než jen hudební, komplexní estetický zážitek, který v městské civilizaci našeho století už bohatě dokázal a stále ještě dokazuje své právo na existenci. A tak je asi naprosto správné, že historie trampské písničky se začíná zpracovávat právě takhle: ne seznamy a rozborů, ale vzpomínkami těch, kteří tyhle zážitky kolikrát sami prožili a kteří je pomáhali připravovat i druhým. Konec konců, leccos zajímavého najde v jejich vzpomínkách možná i ten budoucí historik a analytik. Ale pro toho, kdo se jednou do této práce dá, jen jeden vzkaz:

Až se budete pokoušet položit trampskou písničku na pitevní stůl a zasáhnout do ní chladným skalpelem — pozor! To, co pítváte, je život.⁴

Petr Janeček — Jan Pohunek

3 Prvenství je v tomto případě na místě přiznat dvojici tematických čísel populárně-vědeckého periodika *Dějiny a současnost*, které problematice trampingu věnovalo číslo 4/2013 (*Fenomén československý tramping*) a 11/2015 (*Trampové a „ti druzí“*, editor čísla Jan Randák).

4 Dorůžka, L. 1965. in Z. Mácha (ed.). *Kronika trampské písničky*. Praha: Panton, 1967, s. 2–3.